

УДК 378:355

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.298251>

Михайло Гавришук, начальник відділення
внутрішнього забезпечення якості освітнього процесу
Київського інституту Національної гвардії України

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

За результатами аналізу наукових джерел, проведеного опитування випускників вищих військових навчальних закладів Національної гвардії України, власного досвіду автора, використовуючи табличний метод дослідження, визначено педагогічні умови формування soft skills у майбутніх офіцерів Національної гвардії України за складниками забезпечення освітнього процесу (нормативно-правове, кадрове, навчально-методичне, інформаційне, матеріально-технічне) та основними групами soft skills (комунікаційні навички, навички критичного мислення та розв'язання проблем, командна робота, навчання протягом усього життя та навички аналізу інформації, етичність, моральність і професіоналізм, лідерські здібності).

Ключові слова: Національна гвардія України; кадрове забезпечення; вищий військовий навчальний заклад; військова освіта; організація освітнього процесу; майбутні офіцери; soft skills; педагогічні умови; професійна підготовка.

Табл. 1. Літ. 24.

Mykhailo Havryshchuk, Head of the
Internal Quality Assurance Department of the Educational Process,
Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR DEVELOPING SOFT SKILLS OF FUTURE OFFICERS OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE DURING PROFESSIONAL TRAINING

Today, the military units of the National Guard of Ukraine carry out functions that are atypical for peacetime, including participation in implementing measures of the legal regime of martial law and tasks related to territorial defense. New conditions of such an environment include: increasing in the average age of subordinate personnel, often exceeding the age of graduates of higher military educational institutions; the necessity to make quick decisions in conditions of uncertainty; increased responsibility for the subordinate personnel, their lives, and health, etc. Based on the analysis of scientific sources, surveys of graduates of higher military educational institutions of the National Guard of Ukraine, and the author's own experience, pedagogical conditions for developing soft skills of future officers of the National Guard of Ukraine have been identified. The tabular method was used for the research. Pedagogical conditions for developing soft skills of future officers of the National Guard of Ukraine were determined based on components of educational process provision (normative-legal, personnel, educational-methodical, informational, material-technical) and main groups of soft skills (communication skills, critical thinking and problem-solving skills, teamwork, lifelong learning skills, information analysis skills, ethics, morality, and professionalism, leadership abilities).

Keywords: National Guard of Ukraine; personnel support; higher military educational institution; military education; organization of the educational process; future officers; soft skills; pedagogical conditions; professional training.

Постановка проблеми. Виторгнення 2022 року в Україну російської федерації (є частиною російсько-української війни, розв'язаною російською федерацією в 2014 р.) суттєво впливає на зміни в організації освітнього процесу вищого військового навчального закладу (ВВНЗ) [9]. Сьогодні військові частини Національної гвардії України (НГУ) реалізують нетипові для мирного часу функції, зокрема: участь у здійсненні заходів правового режиму воєнного стану, участь у виконанні завдань територіальної оборони. Новими умовами такого середовища стали: зростання середнього віку підлеглого особового складу, який часто перевищує вік випускника ВВНЗ; виникла необхідність приймати швидкі рішення в умовах невизначеності; підвищилася відповідальність за підлеглий особовий склад, його життя та здоров'я тощо. Зазначені зміни звертають увагу організаторів освітнього

процесу на перегляд досягнення програмних результатів навчання майбутніх офіцерів, які пов'язані з формуванням таких компетентностей, як здатність: мотивувати людей та рухатися до спільної мети; працювати в команді; адаптуватися та діяти в новій ситуації; приймати обґрунтовані рішення; діяти соціально відповідально та свідомо тощо. Такі компетентності належать до загальних [6]. Також їх прийнято називати soft skills.

Вищезазначене є практичною проблемою, яка полягає у необхідності створення умов формування soft skills у майбутніх офіцерів НГУ в процесі професійної підготовки, які забезпечують рівень їхньої сформованості, достатній для виконання завдань за призначенням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття soft skills виникло давно і має достатні теоретичні основи, про що свідчить значне висвітлення у

наукових та публіцистичних статтях, блогах, сайтах міжнародних провідних компаній та ін. [24]. Дослідження у цій царині почалися в 1960-х рр. а сам термін набув широкого поширення тільки наприкінці 1990-х [16].

Найвагоміше значення soft skills для майбутнього фахівця (серед усіх можливих) – його адаптація до діяльності [18; 4]. Інша, не менш важлива, це – здатність навчати підлеглих, колег, допомагати їм професійно розвиватися. Цьому присвячено багато праць, зокрема О. Браславської [21], О. Гуменюк, О. Єфремова [19], О. Корнус, І. Рожі [21], С. Цюри [19], М. Ячменик [21] та ін.

Особливості формування певних soft skills у майбутніх фахівців досліджують такі вчені, як О. Жмай (формування емоційного інтелекту) [2]; Н. Любченко [4], О. Повстин та М. Козяр [14] (формування самоменеджменту і тайм-менеджменту, управлінської компетентності); Г. Михайлишин та Л. Мандро (формування креативності, мотивації та лідерства) [14].

Для формування soft skills у здобувачів вищої освіти дослідники використовують такі педагогічні умови: О. Бериславська, В. Добровольський, В. Голлобов – застосування дистанційного навчання [1]; А. Карапетян – SWOT-аналіз [3]; Л. Мандро – використання методичного забезпечення освітнього процесу [5]; С. Шестакова – використання інтерактивних методів навчання; Г. Мешко та О. Мешко – у здобувачів вищої освіти непедагогічних спеціальностей шляхом вивчення курсу “Педагогіка” [13], зокрема ми пропонуємо у курсантів ВВНЗ шляхом вивчення курсу “Андрагогіка” [6]; В. Гончаров [22], В. Дем’янишин [22], О. Лисичкіна [23], Л. Ляшенко [15], В. Лютій [22], М. Медвідь [22; 23], Ю. Медвідь [23], С. Павленко [15], О. Павленкова [15], А. Сидорова [15], М. Сторожка [23], Н. Тробюк [23], І. Черніченко [22] та ін. – обґрунтовують, що значну роль відіграють науково-педагогічні працівники, які зобов’язані за напрямом формування soft skills постійно підвищувати кваліфікацію.

Необхідно звернути увагу, що формуванню soft skills у майбутніх офіцерів мають свої особливості, про що відображено в працях М. Медвідя [6–12; 22; 23] та О. Хоменка [17]. На думку О. Хоменка [17] “майбутнім правоохоронцям, як і будь-яким іншим спеціалістам, гнучкі навички необхідні. Вони знадобляться не лише під час пошуку роботи, а й під час виконання своїх обов’язків. Робота з населенням, опитування свідків, допит підозрюваних, паперова робота, щодня правоохоронець стикається з необхідністю бути не лише досвідченим спеціалістом, а й людиною з розвинутими гнучкими навичками. І починати розвивати їх важливо вже у закладі вищої освіти, де здобувачу надаються можливості для розвитку і особистісного росту”.

Проте праці присвячені визначенню педагогічних умов формуванню soft skills у майбутніх офіцерів НГУ в процесі професійної підготовки не зустрічаються, що є практичною проблемою пропонованої статті.

Мета дослідження полягає у визначенні педагогічних умов формування soft skills у майбутніх офіцерів НГУ.

Виклад основного матеріалу. Науково-методичні і педагогічні заходи, спрямовані на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у здобувачів освіти і є тими обов’язковими педагогічними умовами забезпечення якості професійної підготовки. Відповідно до нормативно-правових актів, складниками забезпечення освітнього процесу є нормативно-правове, кадрове, навчально-методичне, інформаційне, матеріально-технічне [8].

Серед науковців досі точаться дискусії щодо типів soft skills. Учені С. Руденко, Т. Кононенко, М. Хроленко, В. Коненко та С. Мердов згрупували soft skills та виділили ті, які мають значний вплив на професійний розвиток здобувача вищої освіти: комунікаційні навички, навички критичного мислення та розв’язання проблем, командна робота, навчання протягом усього життя та навички аналізу інформації, підприємницькі здібності, етичність, моральність і професіоналізм, лідерські здібності [24]. Зазначені групи soft skills корелюють soft skills, які виділяють випускники ВВНЗ НГУ за результатами проведеного опитування [6], проте, враховуючи специфіку діяльності майбутніх офіцерів, підприємницькими здібностями доцільно знехтувати.

Вищезазначену інформацію можна використати для проведення дослідження щодо визначення педагогічних умов формуванню soft skills у майбутніх офіцерів НГУ, використовуючи табличний метод (табл. 1). Таблиця – це спосіб раціонального, компактного, наочного викладення систематизованої інформації про досліджуваний об’єкт.

За результатами аналізу наукових джерел [1–5; 7–24], проведеного опитування випускників ВВНЗ НГУ [6], власного досвіду визначаємо такі педагогічні умови формування soft skills у майбутніх офіцерів НГУ за складниками освітнього процесу:

нормативно-правове забезпечення освітнього процесу – визначення процедури організації отримання зворотного зв’язку від стейкхолдерів щодо сформованих soft skills та їх вплив на результати діяльності [11];

кадрове забезпечення освітнього процесу – виконання науково-педагогічними працівниками функцій фасилітатора – того, хто перетворює комунікацію на зручний, легкий, простий процес для усіх її учасників (його ключовими прийомами і техніками мають бути: повага і позитивне прийняття здобу-

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

вача як особистості, здатної до саморозвитку та самозміни) [15];

стимулювання курсантів до наукової діяльності власним прикладом, навчання їх методів дослідження та коректного їх застосування; стимулювання курсантів до проєктної діяльності у складі команд, розвивати командні спортивні секції; стимулювати курсантів до самонавчання – самостійного ово-

лодіння інформацією про основи із самоменеджменту й ефективної комунікації, тобто тих навичок, які допоможуть розвинути інші, необхідні для продуктивного виконання майбутніх обов’язків; до рефлексії своєї діяльності; проведення планових бінарних та додаткових занять, до яких залучати професіоналів-практиків, що досягли вагомих результатів;

Таблиця 1

**Педагогічні умови формування soft skills у майбутніх офіцерів НГУ
в процесі професійної підготовки**

Складники забезпечення освітнього процесу	Згруповані soft skills для формування у майбутніх офіцерів НГУ					
	Комунікативні навички	Навички критичного мислення та вирішення проблем	Командна робота	Навчання протягом усього життя та навички аналізу інформації	Етика, мораль і професіоналізм	Лідерські здібності
нормативно-правове	визначення процедури організації отримання зворотного зв’язку від стейкхолдерів щодо сформованих soft skills та їх вплив на результати діяльності [11];					
кадрове	виконання науково-педагогічними працівниками функцій фасилітатора – того, хто перетворює комунікацію в зручний, легкий, простий процес для усіх її учасників; його ключовими прийомами і техніками має бути: повага і позитивне прийняття здобувача як особистості, здатної до саморозвитку і самозміни [15];	стимулювання курсантів до наукової діяльності власним прикладом, навчання їх методам дослідження та коректному їх застосуванню;	стимулювання курсантів до проєктної діяльності в складі команд, розвивати командні спортивні секції;	стимулювання курсантів до самонавчання – самостійного оволодіння інформацією про основи з самоменеджменту та ефективної комунікації, тобто тим навичкам, які допоможуть розвинути інші, необхідні для продуктивного виконання майбутніх обов’язків; до рефлексії своєї діяльності;	проведення планових бінарних та додаткових занять до яких залучати професіоналів-практиків, які досягли вагомих результатів;	
навчально-методичне	впровадження в освітній компонент “Військова педагогіка та психологія (у т. ч. лідерство)” змістовний модуль “Андрагогіка”, у якому розглянути питання використання знання здобувачів з отриманим досвідом практичної діяльності [6];	перегляд методів проведення занять при реалізації освітніх компонентів у ВВНЗ, зокрема масово запроваджувати кейс-методу [6];		впровадження до всіх освітніх програм підготовки майбутніх офіцерів освітньої компоненти “Морально-психологічне забезпечення підготовки та застосування військових формувань”;		впровадження до всіх освітніх програм підготовки майбутніх офіцерів освітньої компоненти “Військова педагогіка та психологія (у т. ч. лідерство)”;
інформаційне	використання інтернет-ресурсів з безоплатними курсами, зокрема на освітній платформі Prometheus – “Як ефективно спланувати та провести діалог” [1];	використання інтернет-ресурсів з безоплатними курсами, зокрема на освітній платформі Prometheus – “Освітні інструменти критичного мислення” [1], “Критичне мислення в українському контексті” [6];	використання інтернет-ресурсів з безоплатними курсами, зокрема на освітній платформі Prometheus – “Основи управління командами та проєктами в ІТ. Підготовчий”;	використання інтернет-ресурсів з безоплатними курсами, зокрема на освітній платформі Prometheus – “Думай інакше: Зламай перешкоди на шляху до навчання та відкрий свій прихований потенціал”;		використання інтернет-ресурсів з безоплатними курсами, зокрема на освітній платформі Prometheus – “Наука про освіту: Що повинен знати лідер освітнього стартапа”;
матеріально-технічне	формування та розвиток спеціалізованих аудиторій “військового управління”, “морально-психологічного забезпечення службово-бойової діяльності”, лінгфонних та комп’ютерних лабораторій					

навчально-методичне забезпечення освітнього процесу – впровадження до всіх освітніх програм підготовки майбутніх офіцерів освітніх компонентів “Морально-психологічне забезпечення підготовки та застосування військових формувань”, “Військова педагогіка та психологія (у т. ч. лідерство)”; впровадження в освітній компонент “Військова педагогіка та психологія (у т. ч. лідерство)” змістовний модуль “Андрогогіка”, у якому розглянути питання використання знань здобувачів з отриманим досвідом практичної діяльності [6]; перегляд методів проведення занять при реалізації освітніх компонентів у ВВНЗ, зокрема масово запровадження кейс-методу [6];

інформаційне забезпечення освітнього процесу – використання інтернет-ресурсів з безоплатними курсами, зокрема на освітній платформі Prometheus – “Як ефективно спланувати та провести діалог” [1], “Освітні інструменти критичного мислення” [1], “Критичне мислення в українському контексті” [6], “Думай інакше: зламай перешкоди на шляху до навчання та відкрий свій прихований потенціал”, “Основи управління командами та проєктами в ІТ. Підготовчий”, “Наука про освіту: Що повинен знати лідер освітнього стартапу”;

матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу – формування та розвиток спеціалізованих аудиторій “військового управління”, “морально-психологічного забезпечення службово-бойової діяльності”, лінгафонних та комп’ютерних лабораторій.

Висновки. За результатами аналізу наукових джерел, проведеного опитування випускників ВВНЗ НГУ, власного досвіду автора, використовуючи табличний метод дослідження, визначено педагогічні умови формування soft skills у майбутніх офіцерів НГУ за складниками забезпечення освітнього процесу (нормативно-правове, кадрове, навчально-методичне, інформаційне, матеріально-технічне) і основними групами soft skills (комунікаційні навички, навички критичного мислення та вирішення проблем, командна робота, навчання протягом усього життя та навички аналізу інформації, етичність, моральність і професіоналізм, лідерські здібності).

Подальші дослідження будуть присвячені: уточненню критеріїв, показників і рівнів сформованості soft skills у майбутніх офіцерів НГУ; моделюванню процесу професійної підготовки, що передбачає формування soft skills у майбутніх офіцерів НГУ з урахуванням виявлених і теоретично обґрунтованих педагогічних умов; експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування soft skills у майбутніх офіцерів НГУ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бериславська О., Добровольський В., Гололобов В. Використання дистанційного навчання для формування “soft skills” у фахівців, що навчаються за програмою “ци-

вільно-військові відносини”. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. 2020. Вип. 2. С. 28–32.

2. Жмай О.В. Формування емоційного інтелекту як необхідна складова процесу розвитку soft skills. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2018. Т. 17. Вип. 2. С. 119–132.

3. Карапетян А.О. Аналіз SWOT як інструмент оцінювання та розвитку “soft skills” студентів немовних спеціальностей у процесі навчання іноземної мови. *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія : Педагогічні науки*. 2017. Вип. 135. С. 102–112.

4. Любченко Н. Самоменеджмент і тайм-менеджмент як Soft Skills керівників і педагогів закладів освіти. 2022. № 5. С. 37–44.

5. Мандро Л.О. “Soft skills” у змісті освітніх програм закладів вищої освіти України. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 49 (2). С. 149–155.

6. Медвідь М., Гавришук М. Обґрунтування необхідності здійснення досліджень щодо формування загальних компетентностей майбутніх офіцерів Національної гвардії України в процесі професійної підготовки. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. 2023. Вип. 2 (54). С. 5–8.

7. Медвідь М.М., Бірюков О.І., Ніконенко А.М., Задорожний К.А., Повар О.В., Магмет Т.М. Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування у майбутніх офіцерів здатності до застосування штатного озброєння підрозділу. *Вісник Черкаського університету. Серія “Педагогічні науки”*. 2023. № 2. С. 39–48.

8. Медвідь М.М., Криворучко В.О., Курбатов А.А., Гавришук М.М., Ніконенко А.М., Семенов М.В. Вивчення та впровадження бойового досвіду як передумова формування готовності майбутніх офіцерів до службово-бойової діяльності. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія “Педагогічні науки”*. 2023. Вип. 4. С. 66–74.

9. Медвідь М.М., Ктігоров М.О., Медвідь Ю.І., Курбатов А.А., Пашинський А.В., Криворучко В.О. Врахування тенденцій воєнної політики України в організації освітнього процесу вищого військового навчального закладу. *Вісник Черкаського університету. Серія “Педагогічні науки”*. 2022. Вип. 4. С. 29–37.

10. Медвідь М.М., Ктігоров М.О., Медвідь Ю.І., Поляков В.Ю., Гавришук М.М., Вишневецька Я.А. Залежність розвитку системи внутрішньої забезпечення якості від впровадження досвіду практичної діяльності в освітній процес закладу вищої освіти. *Вісник Черкаського університету. Серія “Педагогічні науки”*. 2023. Вип. 1. С. 13–19.

11. Медвідь М.М., Медвідь Ю.І., Ктігоров М.О. Система внутрішнього забезпечення якості вищого військового навчального закладу: особливості, умови розвитку : монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. М.М. Медвідя. Київ : КІ НГУ, 2023. 107 с.

12. Медвідь М.М., Медвідь Ю.І., Мусевич Р.Ю. Теоретичні основи реалізації політики забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у військових формуваннях. *Науковий вісник Київського інституту Національної гвардії України*. 2022. Вип. 1. С. 16–23.

13. Мешко Г.М., Мешко О.І. Формування Soft Skills студентів непедагогічних спеціальностей у процесі вивчення курсу “Педагогіка”. *Науковий вісник Ужгородсько-*

го університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2021. Вип. 1. С. 267–271.

14. Михайлишин Г.Й., Мандро Л.О. “Soft skills” у системі освіти Ізраїлю: креативність, мотивація та лідерство. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. Вип. 84 (2). С. 11–14.

15. Павленко С.А., Павленкова О.В., Сидорова А.І., Ляшенко Л.І. Роль викладача (НПП) в формуванні Soft skills здобувача вищої освіти. *Вісник проблем біології і медицини*. 2021. Вип. 3. С. 209–211.

16. Повстин О.В., Козяр М.М. Значення “soft skills” у формуванні управлінської компетентності фахівців у галузі безпеки людини. *Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*. 2019. № 20. С. 122–127.

17. Хоменко О.Ю. Роль soft skills у підготовці майбутніх правоохоронців. *Молодий вчений*. 2021. № 6 (1). С. 22–25.

18. Цілина М. Формування soft skills і компетенцій у здобувачів вищої освіти як підґрунтя адаптації майбутніх фахівців до професійної діяльності. 2023. Вип. 11. С. 156–166.

19. Цюра С.Б., Гуменюк О.М., Єфремова О.В. Розвиток soft skills педагога: толерантність до невизначеності та мислення в умовах нестабільності. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2022. Вип. 37. С. 193–205.

20. Шестакова С. Використання інтерактивних методів навчання для формування soft skills у студентів юридичного профілю. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 2. С. 224–233.

21. Ячменик М., Корнус О., Браславська О., Рожі І. Особливості формування “soft skills” у здобувачів вищої освіти в умовах педагогічного закладу вищої освіти. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2022. Вип. 2. С. 16–25.

22. Medvid M., Demyanyshyn V., Chernichenko I., Honchar V., Liutyi V. The Development of Readiness for the Educational Activities in Teachers of Higher Military Educational Institutions. *Proceedings of the 2020 3rd International Seminar on Education Research and Social Science (ISERSS 2020), Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. 2021. Vol. 516. pp. 416–422. DOI: 10.2991/assehr.k.2.10120.077

23. Medvid M., Trobyuk N., Storoska M., Lysyckina O., Medvid Yu. Experimental verification of the pedagogical conditions efficacy to build tolerance among future officers of the National Guard of Ukraine. *SHS Web of Conferences, Second International Conference on History, Theory and Methodology of Learning (ICHTML 2021)*. 2021. 104. DOI: 10.1051/shsconf/202110403014

24. Rudyshyn S., Kononenko T., Khrolenko M., Konenko V., Merdov S. Basic Soft Skills as an Integral Component of Student Competitiveness: case of higher education in Ukraine. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2021. Vol. 11. Issue 1. Special Issue XVI. pp. 23–28.

REFERENCES

1. Beryslavska, O., Dobrovolskyi, V. & Hololobov, V. (2020). Vykorystannia dystantsiinoho navchannia dlia formuvannia “soft skills” u fakhivtsiv, shcho navchaiutsia za prohramoiu “tsyvilno-viiskovi vidnosyny” [The use of distance learning for the formation of “soft skills” among specialists studying under the “civil-military relations” program]. *Bulletin of Taras*

Shevchenko National University of Kyiv. Military-special sciences. Vol. 2, pp. 28–32. [in Ukrainian].

2. Zhmai, O.V. (2018). Formuvannia emotsiinoho intelektu yak neobkhidna skladova protsesu rozvytku soft skills [The formation of emotional intelligence as a necessary component of the soft skills development process]. *Market economy: modern management theory and practice*, Vol. 2. Issue 17, pp. 119–132. [in Ukrainian].

3. Karapetian, A.O. (2017). Analiz SWOT yak instrument otsiniuvannia ta rozvytku “soft skills” studentiv nemovnykh spetsialnosti u protsesi navchannia inozemnoi movy [SWOT analysis as a tool for evaluating and developing “soft skills” of students of non-language majors in the process of learning a foreign language]. *Scientific notes of the National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov. Series: Pedagogical sciences*, Vol. 135, pp. 102–112. [in Ukrainian].

4. Liubchenko, N. (2022). Samomenedzhment i taimenedzhment yak Soft Skills kerivnykiv i pedahohiv zakladiv osvity [Self-management and time management as soft skills of managers and teachers of educational institutions]. *Image of the modern pedagogue*, No. 5, pp. 37–44. [in Ukrainian].

5. Mandro, L.O. (2022). “Soft skills” u zmisti osvitynih program zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy [“Soft skills” in the content of educational programs of higher education institutions of Ukraine]. *Innovative Pedagogy*, Vol. 49 (2), pp. 149–155. [in Ukrainian].

6. Medvid, M. & Havryshchuk, M. (2023). Obgruntuvannia neobkhidnosti zdiisnennia doslidzhen shchodo formuvannia zahalnykh kompetetnosti maibutnikh ofitseriv Natsionalnoi hvardii Ukrainy v protsesi profesiinnoi pidhotovky [Justification for the need to conduct research on the formation of general competencies of future officers in the process of professional training in the national guard of Ukraine]. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Military-special sciences*, Vol. 2 (54), pp. 5–8. [in Ukrainian].

7. Medvid, M.M., Biriukov, O.I., Nikonenko, A.M., Zadorozhnyi, K.A., Povar, O.V. & Mahmet, T. M. (2023). Eksperymentalna perevirka efektyvnosti pedahohichnykh umov formuvannia u maibutnikh ofitseriv zdatnosti do zastosuvannia shtatnoho ozbroiennia pidrozdlu [Experimental verification of the effectiveness of pedagogical conditions of formation in future officers the ability to use of standard weapons of the unit]. *Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University. Series “Pedagogical Sciences”*, No. 2, pp. 39–48. [in Ukrainian].

8. Medvid, M.M., Kryvoruchko, V.O., Kurbatov, A.A., Havryshchuk, M.M., Nikonenko, A.M. & Semenov, M.V. (2023). Vyvchennia ta vprovadzhennia boiovoho dosvidu yak peredumova formuvannia hotovnosti maibutnikh ofitseriv do sluzhbovo-boiovoi diialnosti [Study and implementation of the combat experience as a precondition for the formation of future officers’ readiness for service and combat activities]. *Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University. Series “Pedagogical Sciences”*, Vol. 4, pp. 66–74. [in Ukrainian].

9. Medvid, M.M., Kitorov, M.O., Medvid, Yu.I., Kurbatov, A.A., Pashynskiy, A.V. & Kryvoruchko, V.O. (2022). Vrakhuвання tendentsii voiennoi polityky Ukrainy v orhanizatsii osvithnoho protsesu vyshchoho viiskovoho navchalnoho zakladu [Taking into account the trends of the military policy of Ukraine in the organization of the educational process of the higher military educational institution]. *Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University. Series “Pedagogical Sciences”*, Vol. 4, pp. 29–37. [in Ukrainian].

10. Medvid, M.M., Ktitorov, M.O., Medvid, Yu.I., Poliakov, V.Yu., Havryshchuk, M.M. & Vyshnevska, Ya.A. (2023). Zalezhnist rozvytku systemy vnutrishnoi zabezpechennia yakosti vid vprovadzhennia dosvidu praktychnoi diialnosti v osvithni protses zakladu vyshchoi osvity [Dependence of the development of the internal quality assurance system on the introduction of practical experience in educational the process of the institution of higher education]. *Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University. Series "Pedagogical Sciences"*, Vol. 1, pp. 13–19. [in Ukrainian].
11. Medvid, M.M., Medvid, Yu.I. & Ktitorov, M.O. (2023). Systema vnutrishnoho zabezpechennia yakosti vyshchoho viiskovoho navchalnoho zakladu: osoblyvosti, umovy rozvytku [The system of the internal quality assurance of the higher military educational institution: features, conditions of the development]. Monograph / edited by Doctor of Economic Sciences, Professor M.M. Medvid. Kyiv, 107 p. [in Ukrainian].
12. Medvid, M.M., Medvid, Yu.I. & Musievych, R.Yu. (2022). Teoretychni osnovy realizatsii polityky zabezpechennia rivnykh prav ta mozhlyvosti zhynok i cholovikiv u viiskovykh formuvanniakh [Theoretical foundations of the implementation of the policy of ensuring equal rights and opportunities for women and men in military formations]. *Scientific Bulletin of Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine*, Vol. 1, pp. 16–23. [in Ukrainian].
13. Meshko, H.M. & Meshko, O.I. (2021). Formuvannia Soft Skills studentiv nepedahohichnykh spetsialnostei u protsesi vyvchennia kursu "Pedahohika" [Formation of Soft Skills of students of non-pedagogical specialties in the process of studying the course "Pedagogy"]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: "Pedagogy. Social Work"*, Vol. 1, pp. 267–271. [in Ukrainian].
14. Mykhailishyn, H.Y. & Mandro, L.O. (2021). "Soft skills" u systemi osvity Izraeliu: kreatyvni, motyvatsiia ta liderstvo ["Soft skills" in the Israeli education system: creativity, motivation and leadership]. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Drahomanova. Series 5: Pedagogical sciences: realities and prospects*, Vol. 84 (2), pp. 11–14. [in Ukrainian].
15. Pavlenko, S.A., Pavlenkova, O.V., Sydorova, A.I. & Liashenko, L.I. (2021). Rol vykladacha (NPP) v formuvanni Soft skills zdobuvacha vyshchoi osvity [The role of the teacher (scientific and pedagogical workers) in the formation of soft skills of a student of higher education]. *Bulletin of problems biology and medicine*, Vol. 3, pp. 209–211. [in Ukrainian].
16. Povstyn, O.V., Koziar, M.M. (2019). Znachennia "soft skills" u formuvanni upravlinskoj kompetentnosti fakhivtsiv u haluzi bezpeky liudyny [The value of "soft skills" in the formation of managerial competence of specialists in the field of human security]. *Bulletin of Lviv State University of Life Safety*, No. 20, pp. 122–127. [in Ukrainian].
17. Khomenko, O.Yu. (2021). Rol soft skills u pidhotovtsi maibutnikh pravookhorontsiv [The role of soft skills in the training of future law enforcement officers]. *Young scientist*, No. 6 (1), pp. 22–25. [in Ukrainian].
18. Tsilyna, M. (2023). Formuvannia soft skills i kompetenttii u zdobuvachiv vyshchoi osvity yak pidgruntia adaptatsii maibutnikh fakhivtsiv do profesiinoi diialnosti [Formation of soft skills and competencies in higher education students as a basis for adaptation of future specialists to professional activities]. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, Vol. 11, pp. 156–166. [in Ukrainian].
19. Tsiura, S.B., Humeniuk, O.M. & Yefremova, O.V. (2022). Rozvytok soft skills pedahoha: tolerantnist do nevyznachenosti ta myslennia v umovakh nestabilnosti [Development of soft skills of a teacher: tolerance to uncertainty and thinking in conditions of instability]. *Visnyk of the Lviv University. Series Pedagogics*, Vol. 37, pp. 193–205. [in Ukrainian].
20. Shestakova, S. (2020). Vykorystannia interaktyvnykh metodiv navchannia dlia formuvannia soft skills u studentiv yurydychnoho profilu [The use of interactive learning methods for the formation of soft skills in law students]. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, No. 2, pp. 224–233. [in Ukrainian].
21. Yachmenyk, M., Komus, O., Braslavka, O. & Rozhi, I. (2022). Osoblyvosti formuvannia "soft skills" u zdobuvachiv vyshchoi osvity v umovakh pedahohichnoho zakladu vyshchoi osvity [Peculiarities of the formation of "soft skills" among students of higher education in the conditions of a pedagogical institution of higher education]. *Collection of Scientific Papers of Uman State Pedagogical University*, Vol. 2, pp. 16–25. [in Ukrainian].
22. Medvid, M., Demyanyshyn, V., Chernichenko, I., Honchar, V. & Liutyi, V. (2021). The Development of Readiness for the Educational Activities in Teachers of Higher Military Educational Institutions. *Proceedings of the 2020 3rd International Seminar on Education Research and Social Science (ISERSS 2020), Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, Vol. 516, pp. 416–422. DOI: 10.2991/assehr.k.210120.077 [in English].
23. Medvid, M., Trobyuk, N., Storoska, M., Lysyckina, O. & Medvid, Yu. (2021). Experimental verification of the pedagogical conditions efficacy to build tolerance among future officers of the National Guard of Ukraine. *SHS Web of Conferences, Second International Conference on History, Theory and Methodology of Learning (ICHTML 2021)*, Vol. 104. DOI: 10.1051/shsconf/202110403014 [in English].
24. Rudyshyn, S., Kononenko, T., Khrolenko, M., Konenko, V. & Merdov, S. (2021). Basic Soft Skills as an Integral Component of Student Competitiveness: case of higher education in Ukraine. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, Vol. 11. Issue 1. Special Issue XVI, pp. 23–28. [in English].

Стаття надійшла до редакції 15.01.2024

"Знання – настільки дорогоцінна річ, що їх варто здобувати з будь-якого джерела".

Абу-ль-Фарадж
видатний сирійський вчений-енциклопедист

